

Saksan
liittotasavallan
Helsingin-suurlähetystö

Itävallan
suurlähetystö
Helsinki

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Sveitsin Suurlähetystö Suomessa

Muistio saksa vieraana kielenä -opetuksen (DaF) tukiolosuhteiden parantamiseksi Suomessa

Saksan Helsingin-suurlähetystö, Itävallan suurlähetystö ja Sveitsin suurlähetystö yhdessä usean kumppaninsa kanssa tavoittelevat nykyistä vahvempaa saksanopetuksen ja monikielisyyden edistämistä Suomessa.

Suurlähetystöjen kumppaneita ovat mm. Goethe-Institut, Helsingin Saksalainen kirjasto, Saksalais-Suomalainen Kauppakamari (AHK), Aue-Säätiö, Saksan akateeminen vaihto-ohjelma (DAAD), yliopistojen germanistiikan oppiaineen edustajat sekä niiden yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edustajat, joiden kielikeskuksissa voi opiskella saksaa vieraana kielenä. Lisäksi kumppaneina toimivat Helsingin Saksalainen koulu Alumnihdistyksineen, Saksan ulkoministeriön PASCH-koulukumppanuuskeskus sekä 20 koulua sisältävä PASCH-kouluverkosto, Suomen Saksanopettajat ry, Suomi-Saksa Yhdistysten Liitto ry, Suomi-Itävalta-ystävyyshdistys, Sveitsin Ystävät Suomessa sekä Suomen Schweizerklub, Suomen saksalainen evankelis-luterilainen seurakunta, Tampereen saksalainen kulttuurikeskus (DKT) ja FC Germania Helsinki.

Saksan kieli on juurtunut jo vuosisatojen ajan uskonnon, kulttuurin, politiikan, tieteen ja – eikä vähäisimpänä – talouden ja kaupankäynnin synnyttämän keskustelun myötä. Saksa pitää tällä hetkellä edelleen toista sijaa Suomessa opiskeltavien vieraiden kielten listalla (englannin ja toisen kotimaisen kielen, ruotsin jälkeen).

Saksanoppijoiden väheneminen on ollut viime vuosina selkeästi nähtävissä:

- Lukuvuonna 2021/2022 14 112 oppilasta luokilta 1–6 opiskeli saksaa A-kielenä (3,9 %). Vuonna 2000 opiskelijoita oli vielä 27 303 (8,5 %) eli lähes puolet enemmän. Saksanoppijoiden määrän vähentyminen on vaikuttanut välittömästi myös suomalaisten yliopistojen germanistiikan oppiaineeseen: vielä vuonna 2015 germanistiikkaa oli mahdollista opiskella kahdeksassa yliopistossa. Vuonna 2021 tämä mahdollisuus oli enää kuudessa yliopistossa, joista kaikissa oli vain yksi professuuri. 1990-luvun lopulla Vaasassa, Jyväskylässä ja Tampereella oli kaksi professuuria, Helsingissä jopa neljä.
- Arviomme mukaan saksanoppijoita on Suomessa yhteensä noin 50 000 – vähemmän kuin 1 % väestöstä.
- Suomessa toimii yli 300 saksalaista yritystä (esim. Lidl, Bauhaus, BASF, Bayer, Bergman, Siemens; myös pieniä ja keskikokoisia yrityksiä [pk-yrityksiä]), joiden tarve saksan kielen taitoiselle henkilöstölle on niin suuri, ettei sitä saada täytettyä. Ongelmista raportoivat logistiikkayrityksistä 40 %, teollisuudesta 25 % ja kaupan alan yrityksistä 20 %. Lisäksi 15 % suomalaisista pk-yrityksistä toteaa, että niiden toiminnassa tarvitaan saksaa. Suomalaiset yritykset siis pitävät saksaa yhä merkityksellisempänä kielenä.

- Tampereen kaupunki osoittaa, että myös toisin on mahdollista toimia: siellä 15 % oppilaista aloittaa kielten opiskelun A1-saksalla.

Suomen koulutuspolitiikan tavoitteeksi on asetettu, että kaikilla tulee olla tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet, mikä koskee myös kielivalintaa. Tällä hetkellä tavoite ei kuitenkaan toteudu, sillä asutuskeskusten lapsilla on enemmän valinnanvaraa. Kieliuudistuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli edistää monikielisyttä, mutta valitettavasti tilastot näyttävät vastakkaisia muutoksia. Kuitenkin edelleen erilaisten tai useiden vieraiden kielten oppimiselle on monta hyvää syytä. Mekään emme asetu muiden kielten opiskelua vastaan, emmekä edes kiellä englannin merkitystä ”lingua francana” tai ”elämäntaitona”, jota Suomessa opitaan ja harjoitellaan laajan audiovisuaalisen läsnäolon myötä.

Kannatamme saksa vieraana kielenä -opetuksen olosuhteiden parantamista erityisesti seuraavista syistä:

- Maidemme välillä on tiiviit kahdenväliset suhteet, joita vahvistaa yhteistyö eri instituutioissa, kuten EU:ssa, Etyjissä, YK:ssa jne.
- Saksa on Suomen tärkein kauppakumppani. Saksan, Itävallan ja Sveitsin yhteisösuus kaupankäynnistä sekä tuonnin että viennin osalta oli 14,4% vuonna 2022. Saksankielisistä maista tulevat yritykset työllistävät noin 40 000 työntekijää Suomessa ja niiden liikevaihto oli vuonna 2021 yhteensä 20 miljardia euroa. Saksankielisissä maissa toimivien suomalaisten yritysten liikevaihto oli vuonna 2021 yhteensä jopa 146 miljardia euroa.
- Turismissa nämä kolme maata ovat tärkeä tekijä: vuonna 2019 Suomessa lomaili yhteensä noin 900 000 itävaltalaisista, sveitsiläisistä ja saksalaisista. Saksalaiset turistit ovat 2. sijalla Suomen turismitilastoissa.
- Kansainvälisissä opiskelijavaihto-ohjelmissa näiden kolmen saksankielisen maan opiskelijat ovat jo vuosien ajan muodostaneet suurimman ryhmän. Ulkomaalaisten Erasmus-opiskelijoiden tilastoissa saksalaiset ovat kärjessä (2022: noin 2 000 opiskelijaa) – vastaavasti Saksa on suosituin Erasmus-opiskelijavaihtomaa suomalaisille opiskelijoille. Tilanne on samanlainen muissakin stipendi- ja vaihto-ohjelmissa (esim. DAAD-ohjelmassa).
- Maiden suhteita pitävät yllä ystävyysyhdistysten toiminta (sisältäen oppilasvaihtojen organisointia) sekä n. 70 kaupunki- ja seutukumppanuutta, kuten Oulun ja Baden-Württembergin välinen kumppanuus.
- Saksan kielellä on merkittävä rooli monissa vapaa-ajan toiminnoissa, kuten musiikin, kuvataiteen, urheilun ja matkustamisen parissa.

Ehdotuksemme saksa vieraana kielenä -opetuksen parantamiseksi ovatkin:

Varhaiskasvatus / Esikoulu

- Muiden kielten (kuin englannin) oppiminen tulisi ulottaa esikouluopetukseen esimerkiksi ”kielisuihkujen” avulla. Kieliopettajien koulutuksessa varhaiskasvatuksessa tulisi edistää opiskelijoiden ja opettajien osallistamista esikouluissa.

Koulut ja kunnat

- Kuntien, koulujen ja paikallisten toimijoiden tulisi tarjota ensimmäisestä luokasta lähtien laajempaa tukea kielten oppimiselle yhteistyössä peruskoulujen kanssa. Vieraiden kielten oppimiseen tulee kannustaa mainostamalla opetusta oppilaille ja vanhemmille sekä vanhempainilloissa että muissa kohtaamisissa. Tässä yhteydessä olisi korostettava, ettei pedagogisen tutkimustiedon mukaan kolmen vieraan kielen oppiminen samanaikaisesti rasita lapsia liikaa. Erityisen tärkeää on oppimisen varhainen aloitus ja sen jatkuvuus.

- Ryhmäkokojen tulisi olla joustavammat ja yhteistyötä koulujen ja opettajien välillä helpottaa yhteisellä rahoituksella. Pilottiprojekteja, kuten hybridimuotoisen opetuksen järjestämistä, tulisi tukea taloudellisesti.
- Opinto-ohjaajien koulutusta tulisi laajentaa niin, että he pystyisivät tunnistamaan ja edistämään oppilaiden kiinnostusta kieliin.
- Jo olemassa olevan A1-kielten opiskelun kielellisen tuen ohella A2-kielten opiskelun laajempi tukeminen olisi tärkeää, jotta kunnat ja kaupungit, jotka tällä hetkellä kantavat kustannukset yksin, saisivat jaettua taakkaansa.

Opintoihin pääsy

- Jotta kestävää kielten oppimista voidaan tukea, on yhteistyötä koulujen ja korkeakoulujen välillä vahvistettava.
- Saksan oppiaineen ylioppilaskirjoitusten vaatimustasoa tulisi tarkastaa: saksan opetus on sovitettava ylioppilaskirjoitusten vaatimustasoon.
- Ylioppilaskokeen tulisi keskittyä enemmän käytännön kielenkäyttöön kuin kieliopilliseen virheettömyyteen.
- Yliopistojen pääsyvaatimusten yleinen tarkistus. Vaikutelma luonnontieteellisten aineiden suosimisesta voi johtaa opiskelijan päätökseen välttää vieraiden kielten opiskelua kouluissa. Monikielisyys tulisi palkita opiskelijavalinnassa.

Korkeakoulut

- Kielten professuurien pysyvyyden edistäminen sopivissa määrin ja opiskelijoiden ja opettajien vaihto-ohjelmien tukeminen (esim. DAAD-lehtorien yhteisrahoitus).
- Muiden opintojen ohella suoritettavan saksan kielen opetuksen on pysyttävä erottamattomana osana aineopintoja ja – yhä vähenevistä taustataidoista johtuen – sitä on vahvistettava.
- Tiettyyn aiheeseen erikoistunut saksan opetus on tärkeää myöhemmän työnhaun kannalta esimerkiksi talous-, yhteiskunta- ja oikeustieteellisellä alalla.
- Kielten oppimista ja vaihto-ohjelmiin osallistumista helpottavien rakenteiden ja taloudellisten houkuttimien luomista olisi tuettava myös muissa koulutusohjelmissä, kuten luonnon- ja taloustieteissä (suuremmat opintopistemäärät opiskelijoille; palkkioita korkeakouluille, jotka tarjoavat opiskelijoilleen toimivia kielenopiskeluvaihtoehtoja).
- Saksan kieleen liittyvien koulutusohjelmien tulisi tarjota opiskelijoille erilaisia mahdollisuuksia kehittää saksan kielen taitojaan edelleen taustataitoinensa perustuen sekä tarjota yhä useammassa tiedekunnassa saksan opintoja sivuaineopinnoiksi kuhunkin aineeseen sopeutettuna (esim. konerakennusalan / sähkötekniikan saksa jne.).

